

www.arcturos.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΕΣΠΩΝ

Τοποθέτηση περιβαλλοντικών οργανώσεων για τη σύμβαση της Ελληνικής Δημοκρατίας με την εταιρεία «Ελληνικός Χρυσός»

Η κύρωση της σύμβασης του Δημοσίου με την εταιρεία «Ελληνικός Χρυσός Μονοπρόσωπη ΑΕ Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού» ανατρέπει το περιβαλλοντικό κεκτημένο και υποκρύπτει πιθανές παραβιάσεις του ενωσιακού δικαίου.

Προκαταρκτικά, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις υπογραμμίζουν τη διεθνή υποχρέωση της Πολιτείας να προωθήσει την ουσιαστική συμμετοχή του κοινού, ενώ παραμένουν ανοιχτές όλες οι επιλογές, σε αποφάσεις με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η προώθηση στη Βουλή μίας υπογεγραμμένης σύμβασης, χωρίς να έχει προηγηθεί διαβούλευση, είναι ασυμβίβαστη με την υποχρέωση αυτή.

Σε κάθε περίπτωση, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις θεωρούν υποχρέωσή τους να επισημάνουν μία σειρά από κομβικής σημασίας ζητήματα, τα οποία αφορούν όχι μόνο το περιβάλλον, αλλά και το ίδιο το κράτος δικαίου (σε αγκύλες, αναφέρονται τα σχετικά άρθρα της σύμβασης). Ειδικότερα:

1. Προωθείται για κύρωση στη Βουλή μία σύμβαση που δεσμεύει την εταιρεία για συμμόρφωση με το «εφαρμοστέο δίκαιο» μόνο στις «ουσιώδεις πτυχές» του [13.2]. Οι συντάκτες της σύμβασης όχι μόνο δεν διευκρινίζουν ποιες είναι οι «ουσιώδεις» αυτές «πτυχές» - ένα ζήτημα που, αν ανακύψει σχετική διαφωνία, αυτή θα επιλυθεί από τη διαιτησία και όχι τα δικαστήρια [31.4 (α)] - αλλά και εγγυώνται, δεσμεύοντας το δημόσιο, ότι η σύμβαση είναι σύμφωνη με το εφαρμοστέο δίκαιο [17.2 (β) και (γ)].

Κατά την άποψη των οργανώσεων που υπογράφουν την παρούσα τοποθέτηση, η Βουλή θα πρέπει να εξετάσει σοβαρά τα ζητήματα κράτους δικαίου, ισότητας απέναντι στον νόμο και δικαίου για τον ανταγωνισμό που προκύπτουν από την επιλεκτική συμμόρφωση της εταιρείας με ένα απροσδιόριστο «υποσύνολο» του «εφαρμοστέου δικαίου».

2. Κατά το Σύνταγμα, το Κράτος έχει υποχρέωση να λαμβάνει 'ιδιαίτερα' προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Παράλληλες και παρόμοιες υποχρεώσεις απορρέουν επίσης από το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο. Ενδεικτικά, κάθε κράτος-μέλος έχει υποχρέωση να επιβάλλει «αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές» κυρώσεις για την εφαρμογή της οδηγίας για την εκτίμηση των επιπτώσεων (άρθ. 10α οδηγίας 2011/92/ΕΕ), να διασφαλίζει την τήρηση των ενωσιακών διατάξεων για τις βιομηχανικές εκπομπές (άρθ. 79 οδηγίας 2010/75/ΕΕ), να θεσπίζει τα «τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης» - όπως αυτή που καταλαμβάνεται από τις μεταλλευτικές παραχωρήσεις που εγκρίνει η σύμβαση - «να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών» (άρθ.6(2) οδηγίας 92/43/ΕΟΚ). Εν τέλει, το Κράτος έχει την υποχρέωση να διασφαλίσει την εφαρμογή και την υπεροχή του Συντάγματος, του διεθνούς και του ενωσιακού δικαίου έναντι κάθε άλλη ιεραρχικά υποδεέστερης διάταξης του εσωτερικού δικαίου.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η υπό κύρωση σύμβαση προβλέπει ότι:

- ο το Δημόσιο, και οποιαδήποτε άλλη κρατική ή τοπική αρχή (συμπεριλαμβανόμενων των ΟΤΑ) δεν θα «προβάλλει, ασκήσει, συνδράμει...εκούσια» «σε οποιαδήποτε δικαιοδοσία» στην έγερση «αξιώσεων» [11.3],

- ο το Δημόσιο διασφαλίζει ότι θα παραλείπει πράξεις ή ενέργειες που «παρεμβαίνουν» στις μεταλλευτικές δραστηριότητες [12.6(α)],
- ο οποιοσδήποτε «έλεγχος ή απόφαση» οποιασδήποτε τοπικής ή κρατικής αρχής είναι «αυτοδικαίως άκυρος», αν έχει αναληφθεί χωρίς παρουσία του ανεξάρτητου ελεγκτή περιβάλλοντος, και διατύπωση γνώμης από αυτόν [24.1.(ια)].

Τα παραπάνω σημεία εγείρουν πολλά ερωτηματικά για την εφαρμοσιμότητα του συστήματος ποινικών και διοικητικών κυρώσεων που προστατεύουν το περιβάλλον, την ασφάλεια, την υγιεινή της εργασίας και τη δημόσια υγεία. Επίσης, αναδεικνύουν και τον λόγο για τον οποίο η επιφύλαξη του «εφαρμοστέου δικαίου», που περιλαμβάνεται στην σύμβαση, στερείται ουσιαστικού νοήματος. Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι συντάκτες της σύμβασης δεν γνωρίζουν τις συνέπειες του «εφαρμοστέου δικαίου», το δίκαιο εφαρμόζεται μέσω των κρατικών αρχών, και όχι αυτογνωμόνως.

3. Το διεθνές επενδυτικό δίκαιο προβλέπει ότι το δικαίωμα των κρατών να νομοθετούν για σκοπούς δημόσιου συμφέροντος – μεταξύ άλλων και του δικαιώματος στο περιβάλλον- δεν μπορεί να περιορίζεται από επενδυτικές συμφωνίες: μάλιστα, παρόμοια ρύθμιση υπάρχει και στη CETA, η οποία έχει τεθεί προσωρινά σε ισχύ.¹

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η σύμβαση περιλαμβάνει ρήτρα που απαγορεύει γενικά «οποιαδήποτε ρύθμιση» (που) «εισάγει...ουσιώδη επιβάρυνση στην Εταιρεία, ανεξάρτητα από το εάν η εν λόγω ρύθμιση έχει συγκεκριμένα ως στόχο της την Εταιρεία» [21.1]. Υπάρχει μία ανεπαρκής επιφύλαξη για ρυθμίσεις που επιβάλλονται για τη συμμόρφωση «με ρυθμίσεις προερχόμενες από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο», που δεν καλύπτει το σύνολο του ενωσιακού δικαίου, και είναι αμφίβολο αν καλύπτει την ενσωμάτωση οδηγιών (η μορφή και η μέθοδος της ενσωμάτωσης των οποίων εναπόκειται στα κράτη μέλη, και δεν «επιβάλλεται» (άρθ. 288 ΣΛΕΕ). Σε κάθε περίπτωση, δεν αναφέρεται η προστασία του περιβάλλοντος ως σκοπός των ρυθμίσεων.

4. Κατ' ελάχιστον, η σύμβαση πρέπει να επιβάλλει την ελάχιστη αμεροληψία και διαφάνεια κατά τον έλεγχο της «αναθεωρημένης ΑΕΠΟ». Πράγματι, κατά την οδηγία 2011/92, «τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η αρμόδια αρχή ή οι αρμόδιες αρχές εκτελούν τα καθήκοντα που απορρέουν από την παρούσα οδηγία με αντικειμενικό τρόπο και δεν βρίσκονται σε σύγκρουση συμφερόντων» (άρθ. 10^ο) . Σε αντίθεση με αυτή τη σημαντική πρόνοια του ενωσιακού δικαίου, η σύμβαση προβλέπει ότι η αναθεωρημένη ΑΕΠΟ θα ελέγχεται «μόνο» [24.1(β)] από έναν «ανεξάρτητο ελεγκτή περιβάλλοντος» που θα επιλέγεται καταρχήν, και σε κάθε περίπτωση θα αμείβεται από την εταιρεία [24.1 (β), (η), (ιβ)]. Εννοείται από τα παραπάνω ότι δεν θα εφαρμοστούν (όπως ισχύουν) το άρθρ. 17 και 20 ν. 4014/2011, και η κείμενη εθνική νομοθεσία για τους ελέγχους, μεταξύ άλλων και τουλάχιστον από τους επιθεωρητές περιβάλλοντος.
5. Η σύμβαση, όπως έχει κατατεθεί στη Βουλή, περιλαμβάνει χάρτη μεταλλευτικής περιοχής, η οποία περιλαμβάνει δασικές παραχωρήσεις και τμήματα οικισμού (βλ., ιδίως σελ. 137 επ., και Παράρτημα Β). Εντός της μεταλλευτικής περιοχής, και στον βαθμό που απαιτείται από τις μεταλλευτικές δραστηριότητες, η εταιρεία έχει προτεραιότητα «έναντι οποιασδήποτε δραστηριότητας οποιασδήποτε φύσης τρίτου» [12.3.(γ)]. Ενδεικτικά, αναφέρεται και η αναδάσωση, κάτι που κατά τη γνώμη των οργανώσεων δημιουργεί συνταγματικό πρόβλημα, ειδικά για μη αδειοδοτημένες μελλοντικές δραστηριότητες [117 παρ. 3 Σ], και αφήνει να εννοηθεί ότι συμπεριλαμβάνει και «οποιαδήποτε δραστηριότητα» άλλων αρχών για το δημόσιο συμφέρον (προστασία περιβάλλοντος, υγείας, ασφάλειας). Τα θέματα αυτά είναι ζωτικής σημασίας, ιδίως αν ληφθεί υπόψη η γειτνίαση με οικισμό και την παράκτια περιοχή. Σε συνδυασμό με τις προηγούμενες παρατηρήσεις, ο ρυθμιστικός και εποπτικός ρόλος των δημόσιων αρχών πλήττεται καιρία.
6. Η παρεμβολή της περιοχής Natura 2000 (GR1270005) στις μεταλλευτικές παραχωρήσεις δημιουργεί την ανάγκη δέουσας εκτίμησης της σύμβασης και του επενδυτικού σχεδίου.

¹ Κατά τα άρθρ. 8.9 (παρ. 1 και 2) της CETA: « τα μέρη επιβεβαιώνουν εκ νέου το δικαίωμά τους να θεσπίζουν ρυθμίσεις στο έδαφός τους ώστε να επιτυγχάνουν θεμιτούς στόχους πολιτικής, όπως η προστασία της δημόσιας υγείας, της ασφάλειας, του περιβάλλοντος ή της δημόσιας ηθικής, η κοινωνική προστασία ή η προστασία των καταναλωτών ή η προώθηση και προστασία της πολιτιστικής πολυμορφίας». Περαιτέρω, «για λόγους σαφήνειας, διευκρινίζεται ότι αυτό καθαυτό το γεγονός ότι ένα μέρος θεσπίζει ρυθμίσεις, μεταξύ άλλων μέσω της τροποποίησης της νομοθεσίας του, κατά τρόπο που επηρεάζει αρνητικά τις επενδύσεις ή υπονομεύει τις προσδοκίες ενός επενδυτή, συμπεριλαμβανομένων των προσδοκιών του όσον αφορά τα κέρδη, δεν ισοδυναμεί με παραβίαση υποχρέωσης βάσει του παρόντος τμήματος.....» [άρθρ. 8.9(1)-(2)].

Επίσης, επιβάλλει η διαδικασία έκδοσης των «αδειών διακριτικής ευχέρειας» να είναι σύμφωνη με τις πρόνοιες του ενωσιακού δικαίου (ενδεικτικά, το άρθρο 6.3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, και για το εργοστάσιο μεταλλουργίας, το άρθρο 5 της οδηγίας 2010/75). Οι διατάξεις αυτές υποχρεώνουν τις αρμόδιες αρχές **να μην** χορηγήσουν άδεια αν η εγκατάσταση δεν πληροί τις απαιτήσεις των παραπάνω οδηγιών. Όπως προαναφέρθηκε, η σύμβαση παρεμποδίζει, αν δεν απαγορεύει τελείως, την υλοποίηση της υποχρέωσης αυτής.

7. Η σύμβαση προβλέπει υποβολή νέας πρότασης μεταλλουργίας, με ειδική διαδικασία [15.2-15.3]. Κατά την άποψη των οργανώσεων, η Βουλή θα έπρεπε να διερευνήσει τους λόγους για τους οποίους η εταιρεία αδυνατεί να εφαρμόζει την προηγούμενη πρόταση μεταλλουργίας, η οποία έτυχε εκτενούς δικαστικής και διοικητικής διερεύνησης. Σε κάθε περίπτωση, η νέα πρόταση δεν είναι σύμφωνη με την οδηγία 2010/75/ΕΕ, και τις διατάξεις περί εφαρμογής των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, διότι λαμβάνει υπόψη κριτήρια που δεν αναφέρονται στο εφαρμοστέο δίκαιο [πρβλ. παράθεση των κριτηρίων στο Παράρτημα ΣΤ]. Εσφαλμένως η σύμβαση δεν αναφέρεται (ούτε έχει λάβει υπόψη) στην εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2016/1032 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 13ης Ιουνίου 2016, για τον καθορισμό των συμπερασμάτων βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών (ΒΔΤ) βάσει της οδηγίας 2010/75/ΕΕ όσον αφορά τις βιομηχανίες μη σιδηρούχων μετάλλων, η οποία είναι δεσμευτική για τα κράτη μέλη της ΕΕ.
8. Ζητήματα εγείρονται και από τις διατάξεις της σύμβασης για τη διαιτησία [31.4]. Όπως φαίνεται, το διαιτητικό δικαστήριο είναι δυνατόν να κληθεί να αποφασίσει για θέματα που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου (και μάλιστα, διατάξεων κατ' εφαρμογή του Συντάγματος). Η αφαίρεση των ζητημάτων αυτών από τη δικαιοδοσία των εθνικών δικαστηρίων αποτελεί σημαντική οπισθοδρόμηση, και θεωρούμε πως θα πρέπει να απορριφθεί από τη Βουλή.

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις θεωρούν ότι η σύμβαση που έχει τεθεί προς κύρωση στην κρίση της Βουλής των Ελλήνων σημαίνει μια σοβαρή απώλεια ζωτικής σημασίας κεκτημένου προστασίας του περιβάλλοντος και δημιουργεί σοβαρά ζητήματα εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, χωρίς να διασφαλίζει το δημόσιο συμφέρον και τον έλεγχο του Δημοσίου στη διασφάλιση της περιβαλλοντικής προστασίας. Με την πανδημία να έχει φέρει δραματικά στο προσκήνιο την άρρηκτη σχέση ανθρώπινης υγείας και ευημερίας με το υγιές φυσικό περιβάλλον, η πραγματικά βιώσιμη ανάπτυξη με πρόταγμα την προστασία της υγείας του περιβάλλοντος και των ανθρώπων πρέπει να αποτελέσει κεντρικό μέλημα της Πολιτείας.

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις:

1. ANIMA
2. Αρκτούρος
3. Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης
4. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
5. Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών
6. Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών Πέλαγος
7. Καλλιστώ
8. Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης
9. iSea
10. Greenpeace
11. WWF Ελλάς